

Atıf için/Citation: Esen, S. ve Ayverdi, L. (2020). Anne-babanın mükemmeliyetçilik algısı ile ortaokul öğrencilerinin yaratıcılıkları arasındaki ilişki. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(2), 253-275.

Anne-Babanın Mükemmeliyetçilik Algısı ile Ortaokul Öğrencilerinin Yaratıcılıkları Arasındaki İlişki*

Sueda ESEN**, Leyla AYVERDİ***

Öz: Çalışmanın amacı, 5. ve 6. sınıfta eğitim alan öğrencilerin yaratıcılıkları ile anne-baba mükemmeliyetçiliği arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve öğrencilerin kendi yaratıcılıkları ile baba mükemmeliyetçiliğine ilişkin düşüncelerinin ortaya konmasıdır. Araştırmada, karma yöntem araştırmalarından açıklayıcı sıralı desen kullanılmıştır. Araştırmanın nicel çalışma grubu, Balıkesir il merkezinde bulunan Necip Fazıl Kısakürek Ortaokulu'nun 86 öğrencisi ve 86 velisinden oluşan toplam 172 kişidir. Öğrencilerin yaratıcılık puanlarını belirlemek için Torrance Kelimelerle Yaratıcı Düşünme Testi; anne-babaların mükemmeliyetçilik puanlarını ölçmek için Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin kendi yaratıcılıklarını ve babalarının mükemmeliyetçiliğini nasıl algıladıklarını ortaya çıkarmak amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile seçilen dört öğrenci ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nicel verilerin analizinde SPSS 22 programı kullanılarak Spearman Brown sıra farkları korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Nitel veriler analiz edilirken yarı yapılandırılmış görüşmeler betimsel analiz yoluyla incelenmiş, yaratıcılığın boyutları ve sosyal mükemmeliyetçilik göz önünde bulundurularak temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Baba sosyal mükemmeliyetçiliği ile 5 ve 6. sınıfta eğitim alan öğrencilerin yaratıcılık puanları (akıcılık, esneklik, özgünlük, yaratıcılık toplam) arasında negatif yönde orta büyüklükte anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Çalışmada elde edilen nitel bulgular, nicel bulguları desteklemektedir. Anne-babaların mükemmeliyetçi bir tutum içerisinde olup yüksek kriterler koymaları yerine, çocuğun ilgi ve yeteneklerini göz önünde bulundurarak destekleyici bir tutum sergilemeleri önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, mükemmeliyetçilik, anne-baba tutumu, ortaokul öğrencileri.

The Relationship between Parents' Perception of Perfectionism and Creativity of Secondary School Students

Abstract: The study aimed to determine the relationship between the creativity of students in the 5th and 6th grades and parental perfectionism and to reveal students' thoughts about their creativity and their fathers' perfectionism. In the research, exploratory sequential design, which is mixed-method research, was used. The participants who attend the quantitative part of the study are 172 people consisting of 86 students and 86 parents of Necip Fazıl Kısakürek Secondary School in the Balıkesir city center. In this research, the Torrance Test of Creative Thinking-Verbal to determine students' creativity scores; Multidimensional Perfectionism Scale to measure the perfectionism scores of parents were used. Also, a semi-structured interview form prepared by researchers was used to reveal how students perceive their creativity and fathers' perfectionism. Interviews were conducted with four students selected by the maximum diversity sampling method. In the analysis of quantitative data, the Spearman-Brown rank difference correlation coefficient was computed by using the SPSS 22 program. While analyzing qualitative data, semi-structured interviews were analyzed through descriptive analysis. Themes and codes were created taking into account the dimensions of creativity and socially prescribed perfectionism. It was observed that there was a significant medium-sized relationship in the negative direction relationship between fathers' socially perfectionism and creativity scores (fluency, flexibility, originality,

* Bu çalışma birinci yazar tarafından ikinci yazarın danışmanlığında TÜBİTAK Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışmasında sunulmuştur.

** Öğrenci, Şehit Prof. Dr. İlhan Varank Bilim ve Sanat Merkezi, ORCID: 0000-0001-8713-8608, e-posta: suedaes@outlook.com

*** Dr, Şehit Prof. Dr. İlhan Varank Bilim ve Sanat Merkezi, ORCID: 0000-0003-2142-0330, e-posta: leyla_ayverdi@hotmail.com

creativity total) of the students in the 5th and 6th grades. Qualitative findings obtained in the study support the quantitative findings. It can be suggested that parents have a perfectionist attitude towards supporting and that they should take a supportive attitude considering the child's interests and abilities instead of determining high criteria.

Keywords: Creativity, perfectionism, parental attitude, middle school students.

Giriş

Bilim ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte insanların yeni ürünler geliştirmeleri, yeni keşifler yapmaları geçmişte olmayan daha karmaşık problemleri de beraberinde getirmektedir. Bu problemlere çözüm üretme yolunda başka insanların düşünemediği çözümleri ortaya koyan ve farklı alanları birleştirerek yeni sentezlere gidebilen yaratıcı insanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Yaratıcı düşünebilen insanlar, iş sahasında problemlerle başa çıkmak noktasında ürettikleri çözüm önerileriyle ön plana çıkmaktadırlar. Çünkü günümüz problemleri daha kompleks bir yapıya sahip olduğundan bir alanda eğitilmiş olmak, o alandaki problemleri çözmek için yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla günümüz iş dünyasında insanların bir işte tercih sebebi olmaları için tek başına eğitim yeterli olmamaktadır. Örneğin 70'li yıllarda üniversite mezunu kişilerin sayısı oldukça az olduğundan, bir alanda işe yerleşebilmek için üniversite mezunu olmak tek başına bir kriter olabilirken, günümüzde yıllık 20.000 kişi için iş sahası açıldığında 200.000 kişi bu iş sahalarına yerleşmek için başvurmaktadır. Bu durumda firmalar, yaratıcı düşünerek problemlere çözüm üretebilen insanları tercih etmektedirler (Robinson, 2008). Dolayısıyla yaratıcılık ve yaratıcı düşünme günümüz insanı için önemli bir kavram hâline gelmektedir.

Yaratıcılık farklı araştırmacılar tarafından 20. yüzyılın başlarından beri farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu alandaki en eski tanımlardan biri Torrance (1962) tarafından yapılmıştır. Torrance (1962) yaratıcılığı problemlerin, güçlüklerin, uyumsuzlukların farkına varma, hipotezler oluşturarak-sınama ve çözüm önerilerini gözden geçirilerek sonuçları iletme süreci şeklinde tanımlamaktadır. Sternberg ve Lubart'ın (2009) "yeni ve uygun ürünler" oluşturma yeteneği olarak tanımladığı yaratıcılık, Üstündağ (2009) tarafından duyuşsal, bilişsel ve devinişsel faaliyetlerde tutum, söylem, ürün, davranış, yaşam felsefesi ve beceri gibi alanlarda yenilikler ortaya koyabilmeyi göze almak olarak tanımlanmaktadır. Tanımlar birbirinden farklı olsa da genel olarak üzerinde durulan nokta, ortaya çıkan problemlere yeni ve farklı çözümler üretmektir ki bu da günümüz insanın sahip olması gereken önemli özelliklerden biridir. Yaratıcılık ile anılan önemli kavramlardan biri de yaratıcı düşünmedir. Yaratıcı düşünme ve yaratıcılık kavramlarının kesim noktasında zihinsel etkinlikler yer almaktadır. Yaratıcılığın performansa dayalı etkinlikleri de içermesi yaratıcı düşünmeden ayrıldığı noktadır. Dolayısıyla yaratıcılık yaratıcı düşünmeyi de içine alan daha geniş kapsamlı bir kavram hâline gelmektedir (Doğan, 2005).

Yaratıcılık ve yaratıcı düşünmenin ortaya çıkabilmesi için uygun kalıtsal ve çevresel koşullara ihtiyaç vardır. Kalıtsal faktörler genler tarafından yönlendirilmektedir. Çevresel faktörler arasında Piirto (2009) tarafından ifade edilen ev, okul, toplum ve kültür önemli birer öge haline gelmektedir. Rönesans Dönemi'nin sanat, bilim ve edebiyatta ünlü isimleri arasında yer alan Michelangelo, Kopernikus, Leonardo da Vinci, Shakespeare ve Galileo eşsiz ürünler ortaya çıkarmışlar ve modern felsefe, bilim ve teknolojinin temellerini atmışlardır (Robinson, 2008). Bu kişilerin dönemlerine yön veren isimler olmaları onların kalıtsal olarak yaratıcı işler ortaya koyabilecek bir potansiyele ve bazı yeteneklere sahip olmalarının yanı sıra, Rönesans Döneminde bilim, sanat ve diğer alanlardaki yeniliklerin desteklendiği bir çevrede doğmuş olmaları ile de ilgilidir. Benzer şekilde Mozart ve Beethoven çocukluklarından itibaren kolaylıkla erişebilecekleri müzik aletlerinin bulunduğu bir ortamda dünyaya gelmemiş olsalardı bu yeteneklerini ortaya koyup yaratıcı ürünler oluşturmaları zor olabilirdi (Rowe, 2007). Bu

örnekler çevresel koşulların yaratıcılığı desteklemekte önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Yaratıcılığı etkileyen çevresel faktörlerden biri de ailedir. Desteklendiğinde geliştirilebilen bir özellik olan yaratıcılık (Walkup, 1965; Mumford, 2000; Liang, 2002; Kind and Kind, 2007; Zimmerman, 2010) üzerinde anne-baba tutumları oldukça etkilidir. Ailelerin çocukların az televizyon izlemesini sağlamalarının, ilginç sorular sormalarının, etkileşim hâlinde birlikte okumalar yapmalarının, doğayı gözlemlemeleri için fırsatlar oluşturmalarının (Andreasen, 2009), farklı sanat dallarıyla ilgilenebilecekleri olanaklar oluşturmalarının (Honig, 2009), hayal kurmalarını teşvik etmelerinin, yeni deneyimler sağlamalarının ve ceza yerine yapıcı tutumlar içinde olmalarının (Torrance, 1990) çocukların yaratıcılığını olumlu yönde geliştirdiği belirtilmektedir. Ancak alanyazında anne-baba tutumlarının yaratıcılık üzerindeki etkisinin araştırıldığı bir çalışma ile karşılaşılmamıştır.

Alan yazında yaratıcılık ile ilgili çalışmalar incelendiğinde; cinsiyet farklarının (Cohen, 1975; Aral, 1999; Öncü 2000; 2003; Yaman ve Yalçın, 2004; Özben ve Argun, 2005; Charyton ve Snelbecker, 2007; Ayverdi, Asker, Öz Aydın ve Saritaş, 2012; Ay, Gökler ve Koçak, 2013) ve gelişimsel dönemlerin (Aral, 1999; Öncü, 2003; Ayverdi vd., 2012) yaratıcılık ve yaratıcı düşünme üzerindeki etkisinin araştırıldığı çalışmalarla oldukça fazla karşılaşılmaktadır. Ancak anne-baba tutumlarının ve özellikle mükemmeliyetçiliğinin çocukların yaratıcılıkları ve yaratıcı düşünceleri ile ilişkisinin araştırıldığı herhangi bir çalışma ile karşılaşılmamıştır.

Mükemmeliyetçilik kavramı alan yazında pek çok araştırmacı tarafından açıklanmaya çalışılmış bir kavram olup mükemmeliyetçiliğe yönelik farklı tanım ve yaklaşımlar bulunmaktadır. Litauer ve Litauer (1997) mükemmeliyetçiliği, kişilerin kendisine ve çevrelerindeki diğer bireylere yönelik yüksek standartlar oluşturarak her zaman her şeyin düzenli bir şekilde olmasını istemek şeklinde tanımlarken, Strip ve Hirsch (2000) kişinin yeterince mükemmel olmadığını ya da yeterince yüksek standartlara sahip olmadığını düşündüğü şeylerden mutlu olamaması olarak tanımlamıştır. Stoeber, Kobori ve Tanno (2010) ise mükemmeliyetçiliğin eksiksizliği, yetkinliği ve kusursuzluğu içine alan bir kavram olduğunu ifade etmişlerdir.

Mükemmeliyetçilik ilk dönemlerde araştırmacılar tarafından tek boyutlu olarak kabul edilmiştir (Suddarth ve Slaney, 2001) Ancak yakın zamanda yapılan çalışmalar, mükemmeliyetçiliğin tek boyutlu olmadığını ortaya koyarak çok boyutlu mükemmeliyetçilik kavramını ortaya çıkarmıştır. Hamachek (1978) mükemmeliyetçi insanları, kendilerine ulaşılabilir hedefler belirleyerek bu hedeflere ulaştıklarında tatmin olan ve kendisine güveni artan normal mükemmeliyetçiler ile amaçlarına ulaşmak için çok fazla çaba sarf etmelerine rağmen bu performanstan memnun olmayan, benlik algıları düşük nevrotik mükemmeliyetçiler olarak ikiye ayırmıştır. Rice vd.'ne (1998) göre mükemmeliyetçilik, iki boyutlu olup; uyumlu mükemmeliyetçilik özelliğine sahip kişiler kendilerine ulaşılabilir, gerçekçi hedefler-standartlar belirleyip bunlara ulaşabilen ve hatalarından ders alan bireyler iken, uyumsuz mükemmeliyetçilik özelliğine sahip bireyler ise kendilerine ulaşılması imkânsız hedefler koyup bunları elde edemeyen ve gerginlik yaşayan, eylemlerini erteleme eğilimi olan kişilerdir.

Hewitt ve Flett (1991), mükemmeliyetçiliğin üç boyutunun olduğunu savunmuşlardır. Bunlar kendi odaklı, başkaları odaklı ve sosyal odaklı mükemmeliyetçiliktir. Kendi odaklı mükemmeliyetçilikte kişi, kendisine yönelik olarak oluşturduğu yüksek standartlara göre kendini değerlendirir. Kişi, kendisini mükemmel olmak yönünde motive eder. Eğer ulaşmak istediği bu hedeflere ulaşamazsa kendisine ceza verir. Başkaları odaklı mükemmeliyetçilikte kişi, başkalarını değerlendirirken belirlediği ölçütler doğrultusunda o kişileri değerlendirir. Bu ölçütlere uygun olarak hareket etmeyen kişilere karşı düşmanca ve güvensiz bir tutum

takinabileceği gibi aynı zamanda o kişileri suçlayabilir. Sosyal odaklı mükemmeliyetçilikte ise sosyal çevresinin kendisi ile ilgili standartlar belirlediğine inanan kişi standartlara ulaşması durumunda kendisinin mükemmel olacağına inanırken ulaşamaması durumunda standartları belirlediğine inandığı kişilere karşı öfke duyabilir. Farklı araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda mükemmeliyetçilik tek boyutlu bir kavramdan çok boyutlu olduğu düşünülen bir kavrama doğru evrilmiştir (Pirinçi, 2009).

Farklı boyutlarda değerlendirilen mükemmeliyetçilik araştırmacılar tarafından oldukça yoğun olarak alanyazında incelenen bir kavram olmuştur. Bu araştırmanın konusu olarak anne-baba tutumlarından biri olarak mükemmeliyetçilik üzerinde duran çalışmalar da mevcuttur. Kaya, Bozaslan ve Genç (2012) otoriter, ilgisiz ve kayıtsız, serbest (çocuk merkezci aile), dengesiz ve kararsız, aşırı koruyucu, mükemmeliyetçi, kabul edici, güven verici ve demokratik anne-baba tutumları arasında; mükemmeliyetçi anne-baba tutumundan söz ederken, anne-babanın çocuğun kapasitesine bakmaksızın kendi erişemediği hedeflere ulaşmalarını beklediklerini, her alanda başarı beklentisi içinde olduklarını, çocukluğunu yaşayamayan bireyin kişilik gelişiminde sıkıntılar ortaya çıktığını ifade ederler. Güngör ve Buluş (2016) yaptıkları çalışmada çocuklarda kaygının anne-babanın sosyal mükemmeliyetçiliğinden etkilendiğini, ancak kendilerine ve başkalarına yönelik mükemmeliyetçilikten etkilenmediğini ortaya koymuşlardır.

Genel olarak anne-baba tutumları ile çocuğun problem çözme becerisi (Arslan ve Kabasakal, 2013; Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012), akademik başarısı (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012), sosyal kaygı düzeyi (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012; Erkan, Güçray ve Çam, 2002; Gökaya, 2016), saldırganlık düzeyi (Tuzgöl, 2000; Deniz, Kapıcıoğlu, Yüksel, İçli Özbağır ve Erus, 2018), sosyal-duygusal gelişimi (Kandır ve Alpan, 2008), benlik kavramı (Adana ve Kutlu, 2009), benlik saygısı (Erbil, Divan ve Önder, 2006; Kuru Ögün, 2000; Akça, 2012), kendini toparlama gücü (Akça, 2012), kendilik algısı (Sezer, 2010), atılganlık düzeyi (Kuru Ögün, 2000), karar stratejileri (Eldeleklioğlu, 1999), davranış problemleri (Derman ve Başal, 2013; Dursun, 2010), düşünme stilleri (Palut, 2008), utangaçlıkları (Hamarta, Baltacı, Üre ve Demirbaş, 2010), ahlaki olgunluk düzeyleri (Şengün, 2013), hostile, depresyon, somatizasyon, olumsuz benlik ve anksiyete gibi psikolojik belirtileri (Düzgün, 2003), durumluk/sürekli kaygı düzeyleri (Duman, 2008) ve sınav kaygısı düzeyleri (Duman, 2008; Hanımoğlu ve İnanç, 2011; Bilir, 2019), öz düzenleme becerileri (Öztabak ve Özyürek, 2018), psikolojik sağlamlık (Özen, 2019), kariyer gelişimi (Kutlu ve Apaydın, 2019), yaşam doyumu ve yılmazlık düzeyi (Çiftçi Arıdağ ve Ünsal Seydooğulları, 2019), yalnızlık düzeyi (Erdoğan ve Gündoğmuş, 2020); sosyal beceri davranışları (Deniz, Kapıcıoğlu, Yüksel, İçli Özbağır ve Erus, 2018) arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Alanyazın incelendiğine anne-babanın tutumlarının çocuğun gelişimi üzerindeki farklı etkileri araştırmacılar tarafından çalışılmıştır. Ayrıca Küçükler ve Tekin (2018) tarafından yapılan bir çalışmada sınav kaygısı ile anne-baba tutumları ve mükemmeliyetçi kişilik özellikleri arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada çocuğun mükemmeliyetçiliği üzerine odaklanılmıştır. Ancak anne-babanın mükemmeliyetçilik tutumunun çocuğun yaratıcılığına olan etkisi üzerine yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Mükemmeliyetçilik kavramının alanyazında karşımıza, bireyin psikolojik ve sosyal yaşantısını etkileyen bir özellik olarak çıkması sebebiyle anne-babanın mükemmeliyetçilik tutumunun çocuğun yaratıcılığını etkileyeceği düşünülmüştür. Eğer mükemmeliyetçi anne-baba tutumu ile çocuğun yaratıcılığı arasında bir ilişki varsa anne-babaların çocuklarına karşı tutumlarını yeniden gözden geçirmeleri gerekebilir. Çünkü anne-babanın mükemmeliyetçiliği ile çocuğun yaratıcılığı arasındaki pozitif ilişki çocuğun geliştirilmek istenen yaratıcılık özelliğine olumlu etkisi dolayısıyla anne-baba tutumunun mükemmeliyetçilik yönünde devam ettirilmesini gerektirebilir. Ancak negatif bir ilişki çocuğun yaratıcılığını olumsuz yönde etkilemek anlamına gelir ki bu durum anne-babaların çocuklarıyla ilişkilerinde farklı tutumları geliştirmelerini gerektirebilir. Bu durum anne-babaların çocukları ile ilişkilerini düzenlemeleri açısından önem

taşımaktadır. Bu sebeple çalışmanın alanyazına katkı sağlaması beklenmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, 5 ve 6. sınıfta eğitim alan öğrencilerin yaratıcılıkları ile anne-baba mükemmeliyetçiliği arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve öğrencilerin kendi yaratıcılıkları ile baba mükemmeliyetçiliğine ilişkin düşüncelerinin ortaya konmasıdır.

Problem ve Alt Problemler

Araştırmanın problem cümlesi: 5 ve 6. sınıfta eğitim alan öğrencilerin yaratıcılıkları ile anne-baba mükemmeliyetçiliği arasında bir ilişki var mıdır ve öğrencilerin kendi yaratıcılıkları ile anne-baba mükemmeliyetçiliğine ilişkin düşünceleri nasıldır?

Araştırma problemi doğrultusundaki alt problemler ise:

1. 5 ve 6. sınıfta eğitim alan öğrencilerin yaratıcılık puanları (akıcılık, esneklik, özgünlük ve toplam yaratıcılık puanı) ile ebeveynin mükemmeliyetçilik puanları (kendi odaklı, başkaları odaklı, sosyal odaklı ve toplam mükemmeliyetçilik) arasında bir ilişki var mıdır?
2. 5 ve 6. sınıfta eğitim alan öğrencilerin yaratıcılık puanları (akıcılık, esneklik, özgünlük ve toplam yaratıcılık puanı) ile anne mükemmeliyetçilik puanı (kendi odaklı, başkaları odaklı, sosyal odaklı ve toplam mükemmeliyetçilik) arasında bir ilişki var mıdır?
3. 5 ve 6. sınıfta eğitim alan öğrencilerin yaratıcılık puanları (akıcılık, esneklik, özgünlük ve toplam yaratıcılık puanı) ile baba mükemmeliyetçilik puanı (kendi odaklı, başkaları odaklı, sosyal odaklı ve toplam mükemmeliyetçilik) arasında bir ilişki var mıdır?
4. 5 ve 6. sınıfta eğitim alan öğrencilerin kendi yaratıcılıkları ile babalarının mükemmeliyetçiliği hakkındaki düşünceleri nasıldır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Çalışmada, karma yöntem araştırmalarından açılımlayıcı sıralı desen kullanılmıştır. Açılımlayıcı sıralı desen, nicel sonuçları açıklamak için nitel sonuçların kullanıldığı bir karma araştırma desendir. Bu desende önce nicel veriler toplanarak analiz edilir. Sonra nitel veriler toplanarak analiz edilir. Verilerin birleştirildiği aşama ise yorumlama aşamasıdır (Creswell, Plano Clark, 2014).

Çalışma Grubu

Araştırmanın yapılabilmesi için gerekli izinler İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alındıktan sonra, çalışma Balıkesir il merkezinde bulunan Necip Fazıl Kısakürek Ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Nicel verileri toplamak için 120 kişilik bir gruba Torrance Kelimelerle Yaratıcı Düşünme Ölçeği uygulanmış ve ölçek uygulanan öğrencilerin velilerine de Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği veli mesajı ile birlikte gönderilmiştir. Ancak 86 veliden geri dönüt alınmıştır. Velisinden dönüt alınan öğrencilerin çalışma grubuna dahil edilmesi ile 86 öğrenci ve 86 veliden oluşan toplam 172 kişilik grup araştırmanın nicel verilerinin toplandığı çalışma grubunu oluşturmuştur. Nicel verilerin toplandığı çalışma grubundaki öğrencilerin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1.
Nicel Verilerin Toplandığı Çalışma Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyet ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımları

Sınıf düzeyi	Cinsiyet		Toplam
	Kız	Erkek	
5. Sınıf	22	22	44
6. Sınıf	27	15	42
Toplam	49	37	86

Tablo 1'de, nicel verilerin toplandığı çalışma grubunda bulunan 86 öğrencinin 44'ünün 5. sınıf, 42'sinin 6. sınıf olduğu görülmektedir. 5. sınıftaki öğrencilerden 22'si kız, 22'si erkek öğrenci olup, 6. sınıftaki öğrencilerden de 27'si kız, 15'i erkektir. Çalışma grubunda 5 ve 6. sınıf öğrencilerinin seçilmesinin nedeni, bu yaş grubunda aile etkisinin oldukça yoğun olmasıdır. 7. sınıftan itibaren öğrencilerde ergenliğin de etkisiyle arkadaş ve çevre faktörünün daha yoğun hissedilmesi nedeniyle 5 ve 6. sınıf öğrencileri ile çalışılmasına karar verilmiştir. Araştırmanın nicel verilerinin toplandığı çalışma grubunda bulunan velilerin cinsiyet ve yaşlarına göre dağılımı Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2.
Nicel Verilerin Toplandığı Çalışma Grubundaki Velilerin Cinsiyet ve Yaşlarına Göre Dağılımları

Yaş aralığı	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
29-39	32	7	39
40-50	20	23	43
51+	2	2	4
Toplam	54	32	86

Tablo 2'de, nicel verilerin toplandığı çalışma grubunda bulunan 86 velinin 39'unun 29-39 yaş aralığında, 43'ünün 40-50 yaş aralığında ve 4'ünün 51 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. 29-39 yaş aralığındaki velilerin 32'si kadın, 7'si erkek; 40-50 yaş aralığındaki velilerin 20'si kadın, 23'ü erkek; 51 yaş ve üzerindeki velilerin ise 2'si kadın, 2'si erkektir. Velilere gönderilen Çok boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği veli mesajı ile birlikte gönderilmiş ve gönüllü olarak ölçeği dolduran velilerin verileri çalışmada kullanılmıştır. Veli mesajında velilere çalışmanın amacı detaylı olarak anlatılmıştır. Öğrencilerden veli mesajıyla birlikte ölçeği ailelerine ulaştırmaları ve doldurmalarını sağlamaları istenmiştir. Anne ya da babadan hangisinin ölçeği dolduracağı ile ilgili olarak herhangi bir ifade belirtilmemiş öğrencinin kendi tercihine bırakılmıştır. Çalışmanın nicel örnekleminin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemde araştırmacı, çalışma grubunu belirlerken yakınlık ve erişim kolaylığını göz önünde bulundurur (Büyüköztürk ve diğerleri, 2010).

Araştırmanın nitel çalışma grubu, nicel sonuçlar doğrultusunda belirlenmiştir. Burada da aykırı durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Aykırı durum örnekleme yöntemi uç durumlardaki değişkenliği genelleme kaygısı gütmeyen açıklamak için kullanılan yöntemdir (Büyüköztürk vd., 2010). Nicel sonuçlarda babanın sosyal mükemmeliyetçiliği ile çocuğun yaratıcılığı arasında ters yönde bir ilişki olduğu ortaya çıktığından, nitel örneklemin belirlenmesinde, babanın mükemmeliyetçiliği yüksek-çocuğun yaratıcılığı düşük olan bir öğrenci, babanın mükemmeliyetçiliği yüksek-çocuğun yaratıcılığı yüksek olan bir öğrenci, babanın mükemmeliyetçiliği düşük-çocuğun yaratıcılığı yüksek olan bir öğrenci ve babanın mükemmeliyetçiliği düşük-çocuğun yaratıcılığı düşük bir öğrenci olmak üzere 4 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Ölçme Araçları

Araştırmada ölçme aracı olarak Torrance Kelimelerle Yaratıcı Düşünme Testi A Formu, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (ÇBMÖ) ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Torrance Kelimelerle Yaratıcı Düşünme Testi (TKYDT)

Torrance tarafından 1966'da geliştirilen Torrance Yaratıcı Düşünme Testi-TYDT'nin (Torrance Tests of Creative Thinking-TTCT) 1974-2007 yılları arasında beş defa norm çalışması yapılmıştır. Testin 2007 versiyonu 70093 kişi üzerinde gerçekleştirilen norm çalışmaları sonucu şekillenmiştir. Torrance Kelimelerle Yaratıcı Düşünme Testi-TKYDT ve Torrance Resimlerle Yaratıcı Düşünme Testi-TRYDT şeklinde iki bölümden oluşan testlerin A ve B formları olmak üzere paralel formları bulunmaktadır (Avcu, 2014).

TKYDT ilk geliştirildiğinde 7 alt ölçekten oluşacak şekilde tasarlanmıştır. Amerika Georgia Üniversitesi Torrance Yaratıcılık ve Yetenek Geliştirme Merkezi tarafından oluşturulan TKYDT A ve B formları yönerge kitapçığında 6. etkinliğin ölçekten çıkarılması ile TKYDT'nin 6 alt ölçek olacak şekilde düzenlendiği ancak puanlama yaparken sıkıntı yaşanmaması için etkinlik numaralarının aynen bırakılıp değiştirilmediği ifade edilmektedir (Yarbrough, 2011).

Testin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Aslan (2001) tarafından okul öncesinden üniversite düzeyine kadar 922 kişilik bir örneklem grubunda yapılmıştır. Dilsel eşdeğerlik sınavının ardından iç tutarlık çalışması yapılmış ve elde edilen korelasyon katsayılarının .38 ile .89 arasında değiştiği görülmüştür. Geçerlik için yapılan analizlerinde bütün yaş grupları ile TKYDT'nin tüm puan türlerinde $p < .01$ düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. %25'lik üst puan grubu ile %25'lik alt puan grupları karşılaştırılmış ve $p < .01$ düzeyinde anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır (Aslan, 2001).

Bu çalışmada TKYDT'nin 2007 normları kullanılmıştır. ABD'de 2007'de yapılan norm çalışması sonrasında Türkiye'de norm çalışma yapılmamıştır. Bununla birlikte TYDT kullanılarak farklı ülkelerde ve farklı kültürlerde yapılan norm çalışmaları, yaratıcılık potansiyelinin kültürler arasında ciddi farklılıklar göstermediğini ortaya koymuştur (Kim, Cramond ve Bandalos, 2006). Bu nedenle 2007 ABD normlarının kullanılmasına karar verilmiştir.

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (ÇBMÖ)

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (ÇBMÖ) Hewitt ve Flett (1991) tarafından geliştirilmiş olup; kendi odaklı, başkaları odaklı ve sosyal odaklı olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır (Hewitt ve Flett, 1991). Her bir boyut 15 madde içermektedir. Orijinal ölçeğin geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmış ve madde-toplam korelasyonlarının .43-.73 arasında olduğu görülmüştür. Faktör analizinden elde edilen madde yükleri .24-.66 arasında hesaplanmıştır. ÇBMÖ alt boyutları için hesaplanan güvenilirlik katsayılarının .82 ile .87 arasında değiştiği belirlenmiştir.

ÇBMÖ'nin Türkçe'ye uyarlama çalışması Oral (1999) tarafından 333 kişi ile yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda faktör yüklerinin .19-.68 arasında değiştiği görülmüştür. Faktör yükü .19 olan maddenin ölçekten çıkarılması ile 44 madde ve üç faktörden (kendi odaklı mükemmeliyetçilik-19 madde, başkaları odaklı mükemmeliyetçilik-10 madde; sosyal odaklı mükemmeliyetçilik-15 madde) oluşan ölçek elde edilmiştir. Madde-toplam korelasyonlarının ise, .20-.75 arasında değiştiği görülmüştür. ÇBMÖ alt boyutları için hesaplanan güvenilirlik katsayılarının .73 ile .91 arasında değiştiği tespit edilmiştir.

Oral'dan sonra, ÇBMO'nun Kırıl (2012) tarafından 192 kişilik bir grupta yeniden geçerlik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Madde-toplam korelasyonlarının .31-.69 arasında değiştiği ve faktör yük değerlerinin .32-.81 arasında olduğu ortaya çıkmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu 24 maddeden oluşan kısa form elde edilmiştir. Bu form için elde edilen güvenirlik kat sayılarının alt ölçekler için .69 ile .86 arasında değiştiği belirlenmiştir. Bu çalışmada Kırıl (2012) tarafından elde edilen kısa form kullanılmıştır. Bu araştırmada toplanan verilerden elde edilen güvenirlik katsayısının .738 olduğu görülmüştür.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Öğrencilerin kendi yaratıcılıklarını ve babalarının mükemmeliyetçiliğini nasıl algıladıklarını ortaya çıkarmak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılmıştır. Görüşme formunun oluşturulmasında, ÇBMÖ'nin sosyal mükemmeliyetçiliğe ilişkin maddeleri ve TKYDT'nin puanlama kitapçığındaki açıklamalardan faydalanılmıştır. Formun oluşturulmasının ardından 3 uzmanın görüşü alınmış ve öneriler doğrultusunda, gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Araştırmanın nicel kısmı tamamlandıktan sonra dört öğrenci ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilirken bu form kullanılmıştır. Görüşmeler ortalama yirmi dakika sürmüştür.

İşlem

Çalışmada, öğrencilerin yaratıcılıklarını ölçmek için TKYDT, velilerin mükemmeliyetçiliğini ölçmek için ÇBMÖ kullanılmıştır. TKYDT; soru sorma, nedenleri tahmin etme, sonuçları tahmin etme, ürün geliştirme, alışılmadık kullanımlar ve farzedin ki isimli etkinlikleri içermektedir. Ölçek öğrencilere 40 dakikada uygulanmıştır. Her bir etkinliğin uygulama süresi birbirinden farklı olup bu konuda yönerge kitabında belirtilen sürelerle uygun olarak hareket edilmiştir. 40 dakikalık zaman dilimi, kitapçıkların dağıtılması, yönergelerin okunması ve diğer ayrıntıların dışında kalan fiili olarak öğrencilerin ölçeği doldurdukları süredir. Ölçek uygulaması tamamlandıktan sonra, TKYDT'nin 2007 versiyonunun norm tabloları kullanılarak ölçekler okunmuştur. Öğrencilerin her bir etkinliğe yönelik akıcılık, esneklik ve özgünlük puanları hesaplanmıştır. Akıcılık öğrencilerin verdiği uygun cevapların basitçe sayılmasından elde edilir (Uygunluk kriteri her bir etkinliğe göre farklılık göstermektedir). Esneklik, cevapların sınıflandırıldığı kategorilerin sayısıdır. Ne kadar farklı kategoride cevap varsa esneklik puanı o kadar yüksektir. Yedinci etkinlikte ise kategori değişikliği esnekliği ifade eder. Yani verilen cevaplarda kategori değişikliği ile karşılaşılan her yerde bir esneklik puanı verilir. Özgünlük ise sıra dışı cevapların sayısıdır. Tüm etkinlikler için norm tablolar kullanılarak puanlama yapıldıktan sonra elde edilen puanlar SPSS 22 paket programına girilmiştir.

Velilerin mükemmeliyetçiliklerini ölçmek için ÇBMÖ kullanılmıştır. 24 maddeden oluşan ölçek, hiç katılmıyorum ile tamamen katılıyorum arasında değerlendirilen 7'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçek maddeleri kodlanırken, olumlu ifadelerde 1 hiç katılmıyorum, 7 tamamen katılıyorum olacak şekilde, olumsuz maddeler ise tersi bir kodlama ile SPSS'e aktarılmıştır. SPSS 22 paket programı kullanılarak analizler yapılmıştır.

TKYDT ve ÇBMÖ puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği çarpıklık ve basıklık katsayıları, Q-Q grafiği, histogram, gövde-yaprak diyagramı, kutu-çizgi grafiği ve Kolmogorov-Simirnov testi ile incelenmiş ve normal dağılım göstermediğine karar verilmiştir. Bunun üzerine non-parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. TKYDT ve ÇBMÖ puanları arasındaki korelasyon Spearman Brown sıra farkları korelasyon katsayısı kullanılarak incelenmiştir.

Anne-Babanın Mükemmeliyetçilik Algısı ile Ortaokul Öğrencilerinin Yaratıcılıkları Arasındaki İlişki

Nicel ölçeklerden elde edilen korelasyonlar doğrultusunda çalışmanın nitel verilerinin toplanacağı örneklem belirlenmiş ve dört öğrenci ile yaklaşık 20'şer dakika süren yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler betimsel analiz kullanılarak incelenmiştir.

Bulgular

5 ve 6. sınıfta eğitim alan öğrencilerin yaratıcılık puanlarına (akıcılık, esneklik, özgünlük ve toplam yaratıcılık puanı) ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3'te sunulmuştur:

Tablo 3.
Öğrencilerin Yaratıcılık Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Puan türü	n	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Akıcılık	86	17	128	52.43	22.988
Esneklik	86	10	57	28.26	10.082
Özgünlük	86	9	80	35.97	17.024
Yaratıcılık Toplam	86	38	264	116.65	48.677

Tablo 3 incelendiğinde, öğrencilerin akıcılıkta aldıkları en düşük puanın 17, en yüksek puanın 128, ortalamasının 52.43 ve standart sapmanın 22.988 olduğu görülmektedir. Esneklik için en düşük puanın 10, en yüksek puanın 57, ortalamasının 28.26 ve standart sapmanın 10.082 olduğu, özgünlük için; en düşük puanın 9, en yüksek puanın 80, ortalamasının 35.97 ve standart sapmanın 17.024 olduğu, yaratıcılık toplam puanı için en düşük puanın 38, en yüksek puanın 264, ortalamasının 116.65 ve standart sapmanın 48.477 olduğu anlaşılmıştır. Akıcılık, esneklik ve özgünlük puanları için standart puanların 40'ın altında olması, kişinin norm puanlara göre toplumun %1'inden daha az yaratıcı olduğunu yani yaratıcılığın düşük olduğunu göstermektedir (Yarbrough, 2011). Çalışma yapılan grubun yaratıcılık alt boyutlarında düşük yaratıcılığa sahip oldukları söylenebilir.

Ebeveynlerin mükemmeliyetçilik puanlarına (kendi odaklı, başkaları odaklı, sosyal odaklı ve toplam mükemmeliyetçilik) ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4'te sunulmuştur:

Tablo 4.
Ebeveynlerin Mükemmeliyetçilik Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Puan türü	Cinsiyet	n	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Kendi odaklı mükemmeliyetçilik	Kadın	54	34	86	62.8519	15.01748
	Erkek	32	33	90	69.9375	12.63109
	Toplam	86	33	90	65.4884	14.51469
Başkaları odaklı mükemmeliyetçilik	Kadın	54	9	41	25.0741	6.75125
	Erkek	32	12	38	29.1250	6.13688
	Toplam	86	9	41	26.5814	6.78487
Sosyal odaklı mükemmeliyetçilik	Kadın	54	7	33	20.4444	7.39369
	Erkek	32	10	34	23.3438	5.86190
	Toplam	86	7	34	21.5233	6.97175
Mükemmeliyetçilik toplam	Kadın	54	57	150	108.3704	24.74496
	Erkek	32	58	159	122.4063	21.76392
	Toplam	86	57	159	113.5930	24.51764

Tablo 4 incelendiğinde, ebeveynlerin kendi odaklı mükemmeliyetçilikte aldıkları en düşük puanın 33, en yüksek puanın 90, ortalamasının 65.4884 ve standart sapmanın 14.51469 olduğu görülmektedir. Başkaları odaklı mükemmeliyetçilik için en düşük puanın 9, en yüksek puanın 41, ortalamasının 26.5814 ve standart sapmanın 6.78487 olduğu, sosyal odaklı

mükemmeliyetçilik için; en düşük puanın 7, en yüksek puanın 34, ortalamasının 21.5233 ve standart sapmanın 6.97175 olduğu, mükemmeliyetçilik toplam puanı için en düşük puanın 57, en yüksek puanın 159, ortalamasının 113.5930 ve standart sapmanın 24.51764 olduğu anlaşılmıştır. Kendi odaklı mükemmeliyetçilik boyutundan alınabilecek en düşük puan 13, en yüksek puan ise 91'dir. Çalışma grubunun ortalamasının 65 civarında olduğu düşünülürse, kendi odaklı mükemmeliyetçilik puanının orta düzeyin biraz üzerinde olduğu söylenebilir. Başkaları odaklı mükemmeliyetçilik boyutundan alınabilecek en düşük puan 6, en yüksek puan ise 42'dir. Grup ortalamasının yaklaşık 27 olduğu düşünülürse, yine orta düzeyin biraz üzerinde bir puan olduğu göze çarpmaktadır. Sosyal odaklı mükemmeliyetçilik boyutu için alınabilecek en düşük puan 5, en yüksek puan ise 35'tir. Grup ortalamasının yaklaşık 22 olduğu düşünülürse, orta düzeyin biraz üzerinde olduğu söylenebilir.

5 ve 6. sınıfta eğitim alan öğrencilerin yaratıcılık puanları (akıcılık, esneklik, özgünlük ve toplam yaratıcılık puanı) ile ebeveynin mükemmeliyetçilik puanları (kendi odaklı, başkaları odaklı, sosyal odaklı ve toplam mükemmeliyetçilik) arasında bir ilişki olup olmadığını incelemeyi amaçlayan ilk alt probleme cevap bulmak için Spearman Brown sıra farkları korelasyon katsayısı hesaplanarak elde edilen bulgular Tablo 5'te sunulmuştur:

Tablo 5.
Öğrencilerin Yaratıcılık Puanları ile Ebeveynin Mükemmeliyetçilik Puanları Arasındaki Korelasyon

		Kendi odaklı mükemmeliyetçi lik	Başkaları odaklı mükemmeliyetçilik	Sosyal odaklı mükemmeliyetçili k	Toplam mükemmeliyetç ilik
Akıcılık	rho	.030	-.065	-.127	-.025
	p	.783	.550	.244	.821
	n	86	86	86	86
Esneklik	rho	-.033	-.055	-.158	-.074
	p	.763	.615	.147	.501
	n	86	86	86	86
Özgünlük	rho	-.031	-.064	-.151	-.074
	p	.778	.558	.165	.496
	n	86	86	86	86
Yaratıcılık toplam	rho	-.008	-.066	-.147	-.056
	p	.940	.549	.176	.608
	n	86	86	86	86

Tablo 5 incelendiğinde 5 ve 6. sınıfta eğitim alan öğrencilerin yaratıcılık puanları (akıcılık, esneklik, özgünlük ve toplam yaratıcılık puanı) ile ebeveynin mükemmeliyetçilik puanları (kendi odaklı, başkaları odaklı, sosyal odaklı ve toplam mükemmeliyetçilik) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($\rho < .30$ ve $p > 0.05$).

5 ve 6. sınıfta eğitim alan öğrencilerin yaratıcılık puanları (akıcılık, esneklik, özgünlük ve toplam yaratıcılık puanı) ile anne mükemmeliyetçilik puanları (kendi odaklı, başkaları odaklı, sosyal odaklı ve toplam mükemmeliyetçilik) arasında bir ilişki olup olmadığını incelemeyi amaçlayan ikinci alt probleme cevap bulmak için Spearman Brown sıra farkları korelasyon katsayısı hesaplanarak elde edilen bulgular Tablo 6'da sunulmuştur:

Anne-Babanın Mükemmeliyetçilik Algısı ile Ortaokul Öğrencilerinin Yaratıcılıkları Arasındaki İlişki

Tablo 6.

Öğrencilerin Yaratıcılık Puanları ile Anne Mükemmeliyetçilik Puanları Arasındaki Korelasyon

		Kendi odaklı mükemmeliyetçi lik	Başkaları odaklı mükemmeliyetçilik	Sosyal odaklı mükemmeliyetçili k	Toplam mükemmeliyetçili k
Akıcılık	rho	.021	-.099	-.061	-.020
	p	.883	.478	.663	.889
	n	54	54	54	54
Esneklik	rho	-.015	-.102	-.076	-.048
	p	.913	.464	.585	.732
	n	54	54	54	54
Özgünlük	rho	.028	-.042	-.007	.013
	p	.842	.762	.959	.927
	n	54	54	54	54
Yaratıcılık toplam	rho	.022	-.079	-.042	-.008
	p	.875	.571	.760	.954
	n	54	54	54	54

Tablo 6 incelendiğinde 5 ve 6. sınıfta eğitim alan öğrencilerin yaratıcılık puanları (akıcılık, esneklik, özgünlük ve toplam yaratıcılık puanı) ile anne mükemmeliyetçilik puanları (kendi odaklı, başkaları odaklı, sosyal odaklı ve toplam mükemmeliyetçilik) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($\rho < .30$ ve $p > 0.05$).

5 ve 6. sınıfta eğitim alan öğrencilerin yaratıcılık puanları (akıcılık, esneklik, özgünlük ve toplam yaratıcılık puanı) ile baba mükemmeliyetçilik puanları (kendi odaklı, başkaları odaklı, sosyal odaklı ve toplam mükemmeliyetçilik) arasında bir ilişki olup olmadığını incelemeyi amaçlayan üçüncü alt probleme cevap bulmak için Spearman Brown sıra farkları korelasyon katsayısı hesaplanarak elde edilen bulgular Tablo 7’de sunulmuştur:

Tablo 7.

Öğrencilerin Yaratıcılık Puanları ile Baba Mükemmeliyetçilik Puanları Arasındaki Korelasyon

		Kendi odaklı mükemmeliyetçili k	Başkaları odaklı mükemmeliyetçilik	Sosyal odaklı mükemmeliyetçili k	Toplam mükemmeliyetç ilik
Akıcılık	rho	-.093	-.046	-.382*	-.179
	p	.611	.804	.031	.327
	n	32	32	32	32
Esneklik	rho	-.193	.006	-.383*	-.237
	p	.290	.976	.031	.191
	n	32	32	32	32
Özgünlük	rho	-.228	-.131	-.476**	-.314
	p	.210	.476	.006	.080
	n	32	32	32	32
Yaratıcılık toplam	rho	-.170	-.050	-.420*	-.237
	p	.353	.785	.017	.192
	n	32	32	32	32

Tablo 7 incelendiğinde baba sosyal mükemmeliyetçiliği ile 5 ve 6. sınıfta eğitim alan öğrencilerin yaratıcılık puanları [akıcılık ($\rho = -.382$ ve $p < 0.05$), esneklik ($r = -.383$ ve $p < 0.05$), özgünlük ($r = -.476$ ve $p < 0.05$) arasında negatif yönde orta büyüklükte anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Yani babanın sosyal mükemmeliyetçiliği arttıkça çocuğun akıcılık, esneklik, özgünlük ve yaratıcılık toplam puanı düşmektedir.

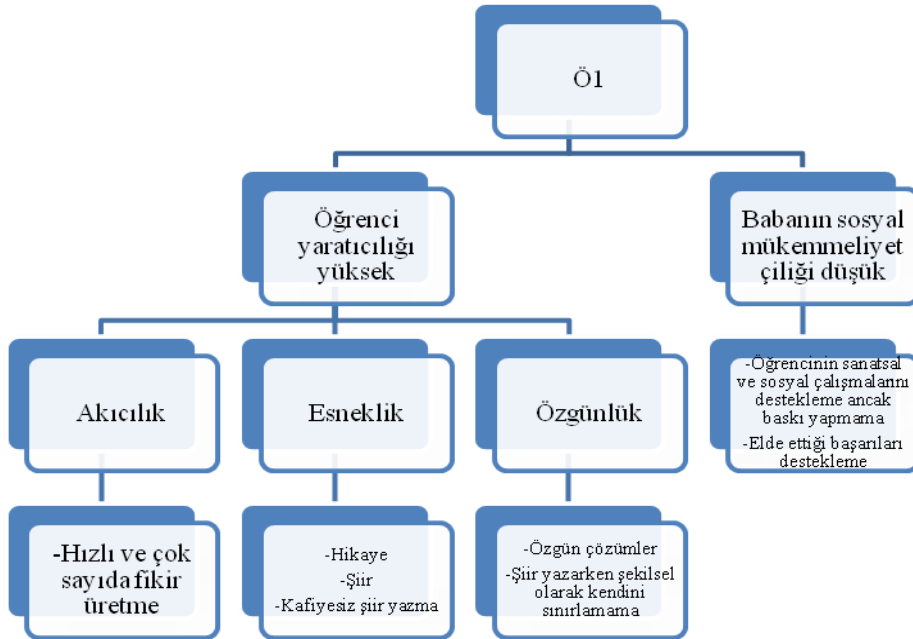
Araştırmanın nitel bulguları aykırı durum örnekleme yöntemi ile seçilen öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin betimsel analiz yoluyla incelenmesinden elde edilmiştir. Öğrenci 1 (Ö1) yaratıcılığı yüksek, babasının sosyal mükemmeliyetçiliği düşük bir kız öğrencidir. Ö1 ile yapılan görüşme sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir:

Öğrenci, günlük hayatta farklı problemlerle karşılaştığında bir yetişkine danışmak yerine kısa sürede çok sayıda bireysel ve özgün çözümler üretmeye çalıştığını söylemiştir. Bu durum öğrencinin başkalarından fikir alarak sıradan çözümler üretmek yerine farklı düşünmeyi tercih ettiğini ortaya koymakta; dolayısıyla yaratıcılığın alt boyutlarından olan özgünlüğe vurgu yapmaktadır. Benzer şekilde hızlı ve çok sayıda fikir ürettiğini söylemesi de akıcılığa vurgu yapmaktadır.

Yaratıcılığı herkesin düşünemeyeceği şeyleri düşünebilmekle bağdaştıran öğrenci gerçekleştirdiği yaratıcı aktiviteler arasına hikâye, kompozisyon ve kafiyesiz şiir yazmayı koymuştur. Farklı yaratıcı aktivitelerle ilgileniyor olması öğrencinin esnekliğini, şiir yazarken kendisini biçimsel olarak sınırlamaması öğrencinin özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Öğrenci; ailesinin kendisine karşı olan tutumundan bahsederken babasının rahat, annesinin baskıcı bir tutum sergilediğini söylemiş ve babasının, sanatsal ve sosyal çalışmalara katılımına nasıl baktığı sorulduğunda “Piyano kursuna gidiyordum, destekliyordu. Sıkıldım ve kendi isteğimle bıraktım.” şeklinde cevap vermiştir. Mükemmeliyetçilik ölçeği verilerine göre babanın sosyal mükemmeliyetçilik puanının düşük olduğu göz önünde bulundurulduğunda babanın bu şekilde bir tutum sergilemesi öngörülebilir bir durumdur.

Öğrenci, babasının kendisinin elde ettiği başarıları ödüllendirdiğini ve takdir ettiğini söylemiştir. Çevrenin olumlu etkisinin yaratıcılığı olumlu yönde etkilediğine ilişkin örnekler tarihte de mevcuttur. Sanatın ve sanatçının desteklendiği Rönesans Dönemi’nde sanatçıların daha özgün ve fazla sayıda eser vermiş olması bu durumun en önemli örneklerindedir. Ö1 ile yapılan görüşmeden elde edilen bulgular görsel olarak da Şekil 1’de sunulmuştur:

Şekil 1. Babanın sosyal mükemmeliyetçiliği düşük, kendisinin yaratıcılığı yüksek öğrenci ile yapılan görüşmeden elde edilen bulgular

Anne-Babanın Mükemmeliyetçilik Algısı ile Ortaokul Öğrencilerinin Yaratıcılıkları Arasındaki İlişki

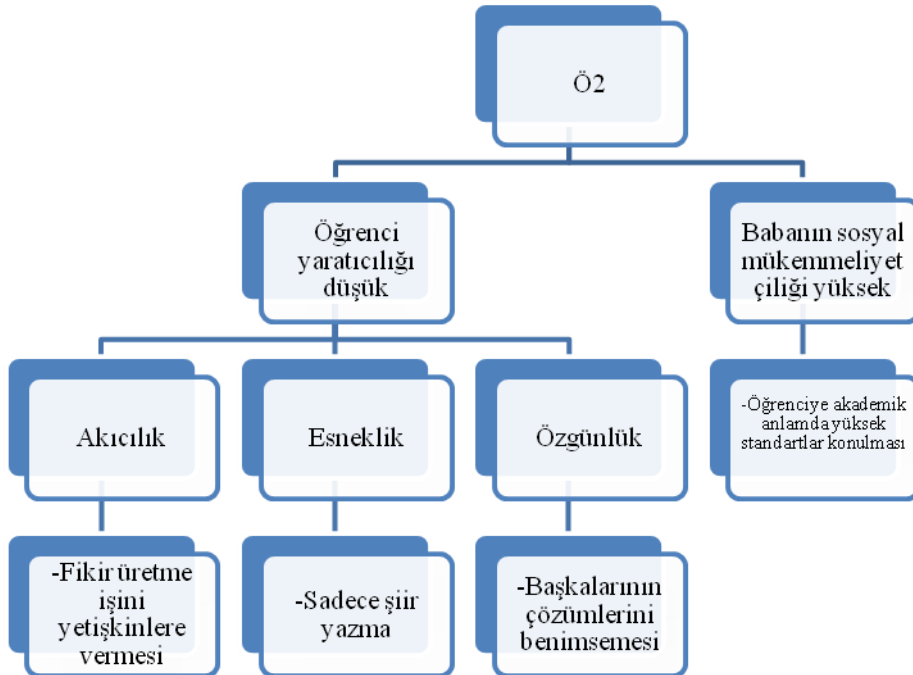
Şekil 1 incelendiğinde öğrencinin yaratıcılığının yüksek olduğu verdiği cevaplardan anlaşılmaktadır. Babanın, öğrencinin aktivitelerini desteklemesi ve bunu yaparken baskıcı bir tutum sergilememesi de mükemmeliyetçiliğinin düşük olduğuna dair bir örnek olarak verilebilir.

Ö2 yaratıcılığı düşük, babasının sosyal mükemmeliyetçiliği yüksek bir erkek öğrencidir. Ö2 ile yapılan görüşme sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir:

Günlük hayatta karşılaştığı sorunların çözümü için bir yetişkine danıştığını söyleyen öğrenci, yaratıcı ürünler ortaya koyduğunu düşündüğü tek zamanın şiir yazma yarışmalarına katıldığı zaman olduğundan bahsetmiştir. Öğrencinin kendi yaratıcılığını kullanarak sıra dışı çözümler üretmeyi değil de bir yetişkinin fikrine başvurmayı tercih etmesi öğrencinin yaratıcılığının düşük, ortaya koyduğu tek bir çeşit yaratıcı ürünün olması da yaratıcılığın alt boyutlarından olan esnekliğin düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Öğrenci; babasının kendisine yönelik, yüksek puanlı bir lise ve üniversite kazanması gibi akademik bir beklenti içinde olduğunu ve bu beklenti doğrultusunda kendisini teşvik ettiğini, sosyal alanda da birtakım beklentileri olduğunu ancak öğrencinin sosyal çalışmalara katılımını desteklemediğini belirtmiştir. Bu durum akademik anlamda babanın çocuğa yüksek standartlar koyduğunu dolayısıyla mükemmeliyetçi bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir.

Öğrenci; babasının kendisinin elde ettiği başarıları hiçbir zaman takdir etmediğini ve ödüllendirmediğini söylemiştir. Çevrenin olumsuz etkisinin yaratıcılığı olumsuz etkilediğini düşünürsek öğrencinin düşük seviyede bir yaratıcılığa sahip olması öngörülebilir bir durumdur. Öğrenci babasının aile içindeki rolünden bahsederken "Babam evin reisi, direğidir. Evde çoğunlukla onun istediği şeyler oluyor, fikirleri o üretiyor." demiştir. Bu durum çocuğun fikir üretme noktasındaki sorumluluğu tamamen başkasına yüklediğini ve yaratıcı olmak ile ilgili bir girişiminin de olmadığını düşündürmektedir. Ö2 ile yapılan görüşmeden elde edilen bulgular görsel olarak da Şekil 2'de sunulmuştur:

Şekil 2. Babanın sosyal mükemmeliyetçiliği yüksek, kendisinin yaratıcılığı düşük öğrenci ile yapılan görüşmeden elde edilen bulgular

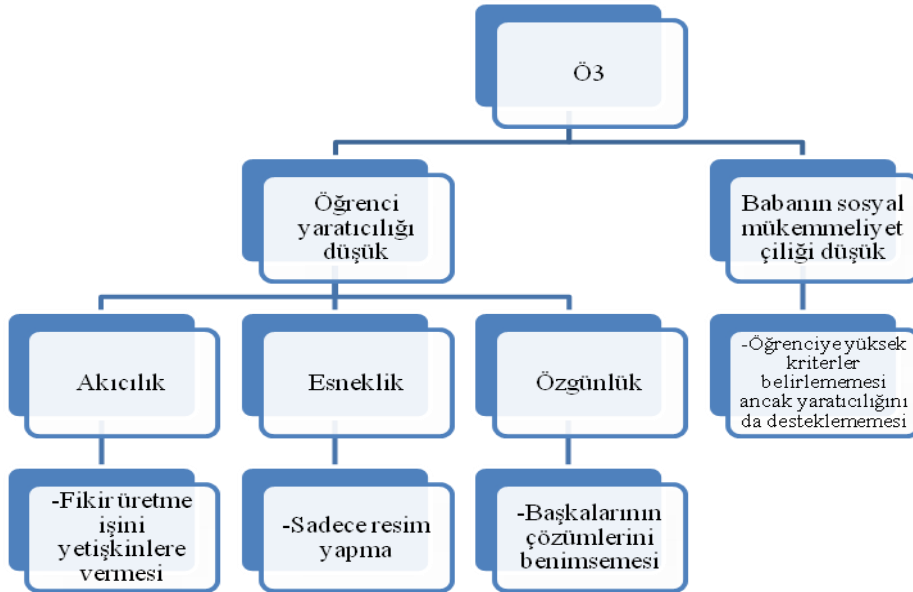
Şekil 2 incelendiğinde öğrencinin yaratıcılığının düşük olduğu; kendisinin fikir üretmek yerine yetişkinlerin fikirlerini olduğu gibi kabul etmesinden, sanatsal aktivite olarak sadece şiir yazma eyleminden söz etmesinden anlaşılmaktadır. Babanın, öğrencinin akademik başarısını önemsemesi ve bu konuda yüksek kriterler koyması da babanın mükemmeliyetçiliğinin yüksek olduğuna dair önemli bir bulgudur.

Çalışmanın bundan sonrasında görüşme yapılan iki öğrenci, nicel olarak elde edilen bulgulara aykırı durum teşkil eden iki öğrencidir. Örneğin Ö3 yaratıcılığı düşük, babasının sosyal mükemmeliyetçiliği düşük bir kız öğrencidir. Ö3 ile yapılan görüşme sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir:

Öğrenci, günlük hayatta karşılaştığı sorunları çözerken daima bir yetişkinden yardım aldığından bahsetmiştir. Öğrencinin özgün ve yaratıcı çözümler üretmek yerine bir yetişkinden yardım alıyor olması öğrencinin yaratıcılığının düşük olduğu bulgusunu desteklemektedir.

Canı sıkıldığında resim yapması dışında yaratıcı ürünler ortaya koymadığını söyleyen öğrenci, keman çalmak istediğini ancak babasının, sanatsal veya sosyal bir kursa katılımına destek olmadığını söylemiştir. Öğrencinin tek bir alanda yaratıcı ürünler ortaya koyuyor olması öğrencinin esnekliğinin düşük olduğunu göstermektedir. Babasının öğrencinin herhangi bir sanatsal kursa katılımını desteklememesi, öğrencinin yaratıcılığının gelişmesi noktasında baba desteğinin yeterli olmadığını ortaya koymaktadır.

Öğrenci; babasının kendisinden akademik, mesleki ve sosyal alanlarda bir beklentisi olmadığını dolayısıyla bu alanlarda başarılı olması için herhangi bir teşvikinin olmadığını ve elde ettiği başarıların babası tarafından takdir edilmediğini söylemiştir. Öğrencinin babasının düşük seviyede sosyal mükemmeliyetçiliğe sahip olması dolayısıyla sosyal anlamda onay görme beklentisinin olmaması, çocuğuna olan tutumunu bu şekilde etkilemiştir. Babanın mükemmeliyetçiliği düşük olduğu için çocuğuna yüksek kriterler belirlememiştir. Ancak çocuğun gelişimini teşvik etmek için de bir çabasının olmaması çocukta yaratıcılığın gelişmesi için gerekli koşulların olgunlaşmasını engellemiş olabilir. Ö3 ile yapılan görüşmeden elde edilen bulgular şekilsel olarak da Şekil 3'te sunulmuştur:

Şekil 3. Babanın sosyal mükemmeliyetçiliği düşük, kendisinin yaratıcılığı düşük öğrenci ile yapılan görüşmeden elde edilen bulgular

Şekil 3 incelendiğinde öğrencinin yaratıcılığının düşük olduğu, kendisinin fikir üretmek yerine yetişkinlerin fikirlerini olduğu gibi kabul etmesinden, sanatsal aktivite olarak sadece resim yapma eyleminden söz etmesinden anlaşılmaktadır. Babanın, öğrenci için yüksek kriterler belirlememesine rağmen yaratıcılığını destekleyici bir tavır da takınmaması çocuk üzerinde olumsuz bir etki oluşturmuş olabilir.

Ö4 yaratıcılığı yüksek, babasının sosyal mükemmeliyetçiliği yüksek bir öğrencidir. Ö4 ile yapılan görüşme sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir:

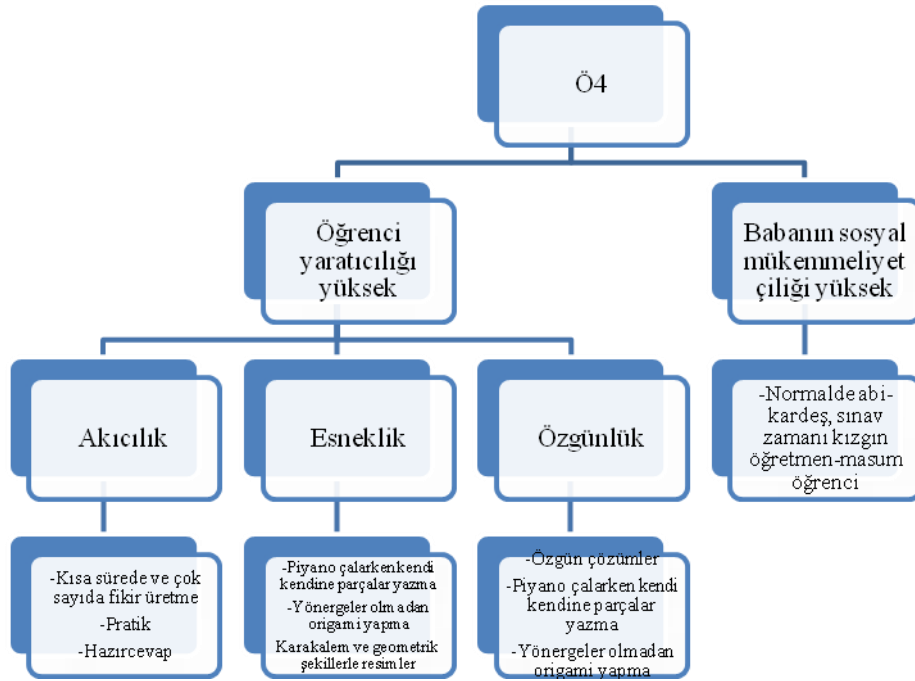
Öğrenci piyano çalarken kendi kendine parçalar yazdığından, yönergeler olmadan origami yaptığından, karakalem ve geometrik şekillerle resimler çizdiğinden söz etmiştir. Öğrencinin farklı alanlarda yaratıcı ürünler vermesi esnekliğini, kendine özgü yeni müzik besteleri yapması ve yönergeler olmadan origami yapması özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

"Okulda yaratıcılık kulübündeyim ve aktif olarak rol alıyorum" diyen öğrenci, yaratıcı bireyin özelliklerinden bahsederken; geniş düşünebilen, Nasreddin Hoca'ya benzeyen, hazırcevap, pratik kavramlarını kullanmıştır. Gündelik sorunlara yönelik çözüm üretmesi istendiğinde, bu sorunlara kısa sürede yaratıcı çözümler üretebildiğini belirtmiştir. Öğrencinin sorunlara kısa sürede yaratıcı çözümler bulabilmesi akıcılığa örnektir.

Öğrenci ailesinin kendisine yönelik tutumundan bahsederken annesinin aşırı hoşgörülü, babasının çok baskıcı olduğunu söylemiştir. Öğrenci başarısız olduğunda babasının aşırı tepki verdiğini söylemiş ve bu duruma babasının "Daha iyisini yapma kapasiten olduğunu biliyorum ve bu kapasiteyi kullanamadığına deliriyorum." cümlesini örnek vermiştir. Babasının onun iyiliğini istediği için baskıcı tutum sergilediğini söyleyen öğrenci, ona güvenen bir babası olduğunu düşündüğünü söylemiştir. Bu örnekte; yüksek mükemmeliyetçiliğe sahip babanın çocuğunun yüksek yaratıcılığa sahip olmasının sebebi, çocuğun babasının tutumunu algılama şeklinden kaynaklanıyor olabilir. Babasının çok sosyal biri olduğunu ifade eden öğrenci, kendisinin de sanatsal ve sosyal alanlarda etkin olması için ailesinin baskı yaptığını söylemiş ve şu anda aktif olarak 2 tane sporla uğraştığından, robotik takımında olduğundan ve piyano dersi aldığından bahsetmiştir. Bu durumda sosyal mükemmeliyetçiliği yüksek baba, çocuğunun da kendisi gibi çevre tarafından belirlenen standartları karşılayabilmesi gerektiğini düşünmüş ve çocuğu bu doğrultuda yönlendirmiştir.

Öğrenci elde ettiği başarıların babası tarafından aile dışındaki bireylerle paylaşıldığını ve bu durumun üstünde bir baskı oluşturduğunu söylemiştir. Yüksek düzeyde sosyal mükemmeliyetçi olan baba, sürekli olarak çevresi tarafından belirlenen standartlara ulaşmaya çalışmakta ve çevrenin üstünde oluşturduğu baskıyı kızına yansıtmaktadır. Yüksek düzeyde sosyal mükemmeliyetçi olan baba, çocuğu çevre tarafından belirlenen standartlara ulaştığı zaman bu durumu çevresiyle paylaşmaktadır.

Öğrenci babasıyla olan ilişkisini "Normalde abi-kardeş gibiyken sınav zamanı kızgın öğretmen-masum öğrenci gibi oluyoruz." şeklinde tanımlamıştır. Bu durum babanın çocuk ile ilgili kriterlerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Öğrenci bu yüksek kriterleri karşılayabildiği ve ailenin beklentilerini normalleştirebildiği için mükemmeliyetçi baba çocuğun yaratıcılığını geliştirmiş olabilir. Ö4 ile yapılan görüşmeden elde edilen bulgular görsel olarak da Şekil 4'te sunulmuştur:

Şekil 4. Babanın sosyal mükemmeliyetçiliği yüksek, kendisinin yaratıcılığı yüksek öğrenci ile yapılan görüşmeden elde edilen bulgular

Şekil 4 incelendiğinde öğrencinin kısa sürede çok sayıda fikir üretmesi, pratik ve hazırcevap olması, piyano çalarken kendi kendine parçalar yazması, yönergeler olmadan origami yapması, karakalem ve geometrik şekillerle resimler yapması yaratıcılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Öğrencinin, babasının sınav zamanlarında kızgın öğretmen moduna girdiğini belirtmesi de babanın öğrenciye yönelik yüksek kriterleri olduğunu göstermektedir. Daha önce de belirtildiği gibi çocuğun babanın beklentilerini karşılayabiliyor olması ve bu beklentileri normalleştirerek algılaması, yüksek mükemmeliyetçiliğe sahip bir baba ile yüksek yaratıcılığa sahip bir çocuğun uyum içinde devam edebilmelerini sağlamış olabilir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Çalışma sonucunda; 5 ve 6. sınıfta eğitim gören öğrencilerin yaratıcılık puanları ile babalarının sosyal mükemmeliyetçilik puanları arasında ters yönlü, orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Piirto (2009) yaratıcılığı etkileyen iki temel faktörden söz etmektedir. Bunlar kalıtsal ve çevresel faktörlerdir. Anne-baba tutumları Piirto'nun (2009) sözünü ettiği çevresel faktörler arasında sayılabilir. Dolayısıyla baba mükemmeliyetçiliğinin çocuğun yaratıcılığını etkiliyor olması yaratıcılığı etkileyen çevresel bir faktör olarak açıklanabilir.

Güngör ve Buluş (2016) yaptıkları çalışmada çocuklarda kaygının anne-babanın sosyal mükemmeliyetçiliğinden etkilendiğini, ancak kendilerine ve başkalarına yönelik mükemmeliyetçilikten etkilenmediğini ortaya koymuşlardır. Bu çalışmada da çocuğun mükemmeliyetçiliği ile babasının sosyal mükemmeliyetçiliği arasında bir ilişki ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde babanın kendine ve başkalarına yönelik mükemmeliyetçiliği ile çocuğun yaratıcılığı arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Çalışmalar, babanın sosyal mükemmeliyetçi tutumunun, çocuğun gelişimini etkilemesi noktasında uyumluluk göstermektedir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda, anne-babanın mükemmeliyetçiliği ile çocukların sosyal

mükemmeliyetçiliği ve yaratıcılığını işin içine dahil eden çoklu regresyon modelleri kurgulanarak çalışmalar yapılabilir.

Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde anne-babanın farklı tutumlarının çocuğun problem çözme becerisi (Arslan ve Kabasakal, 2013; Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012), akademik başarısı (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012), sosyal kaygı düzeyi (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012; Erkan, Güçray ve Çam, 2002; Gökkaya, 2016), saldırganlık düzeyi (Tuzgöl, 2000; Deniz, Kapıcıoğlu, Yüksel, İçli Özbağır ve Erus, 2018), sosyal-duygusal gelişimi (Kandır ve Alpan, 2008), benlik kavramı (Adana ve Kutlu, 2009), benlik saygısı (Erbil, Divan ve Önder, 2006; Kuru Ögün, 2000; Akça, 2012), kendini toparlama gücü (Akça, 2012), kendilik algısı (Sezer, 2010), atılganlık düzeyi (Kuru Ögün, 2000), karar stratejileri (Eldeleklioğlu, 1999), davranış problemleri (Derman ve Başal, 2013; Dursun, 2010), düşünme stilleri (Palut, 2008), utangaçlıkları (Hamarta, Baltacı, Üre ve Demirbaş, 2010), ahlaki olgunluk düzeyleri (Şengün, 2013), hostilite, depresyon, somatizasyon, olumsuz benlik ve anksiyete gibi psikolojik belirtileri (Düzgün, 2003), durumluk/sürekli kaygı düzeyleri (Duman, 2008) ve sınav kaygısı düzeyleri (Duman, 2008; Hanımoğlu ve İnanç, 2011; Bilir, 2019), öz düzenleme becerileri (Öztabak ve Özyürek, 2018), psikolojik sağlamlık (Özen, 2019), kariyer gelişimi (Kutlu ve Apaydın, 2019), yaşam doyumu ve yılmazlık düzeyi (Çiftçi Arıdağ ve Ünsal Seydoğulları, 2019), yalnızlık düzeyi (Erdoğan ve Gündoğmuş, 2020); sosyal beceri davranışları (Deniz, Kapıcıoğlu, Yüksel, İçli Özbağır ve Erus, 2018) gibi gelişim öğelerini etkilediği yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur. Bu çalışmalar anne-baba tutumunun çocuğun gelişimini etkilemesi noktasında bizim çalışmamıza benzerlik göstermektedirler. Küçükler ve Tekin (2018) çocuğun sınav kaygısı ile anne-baba tutumları ve çocuğun mükemmeliyetçi kişilik özellikleri arasında ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Bu çalışmada, mevcut çalışmadan farklı olarak çocuğun mükemmeliyetçiliğine odaklanılmıştır. Bu bağlamda çalışmalar farklılaşmaktadır.

Çalışmanın bulguları çocuğun yaratıcılığının, babasının mükemmeliyetçilik tutumuna bağlı olarak sergilediği davranışları algılama şekline göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Eğer çocuk, babanın mükemmeliyetçiliğini normalleştirmeyi başarır ve babanın beklentilerini karşılayabilirse yaratıcılığı babanın sosyal mükemmeliyetçiliğinden fazlaca etkilenmemektedir. Ancak eğer çocuk babanın beklentilerini normalleştiremez ve bu beklentilerini karşılayamadığını hissederse, çocuğun yaratıcılığı babanın mükemmeliyetçiliğinden olumsuz yönde etkilenmektedir. Yine çalışma, yüksek yaratıcılığa sahip çocukların ailelerinin çocuklarının farklı sanat dallarıyla ilgilenebilecekleri olanaklar oluşturdukları sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu sonuç, Honig'in (2009) ailelerin çocukların farklı sanat dallarıyla ilgilenebilecekleri olanaklar oluşturmalarının çocukların yaratıcılığını olumlu yönde geliştirdiği şeklindeki ifadesiyle uyumludur.

Kandır ve Alpan (2008) yaptıkları çalışmanın sonucunda çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimini desteklemek için ebeveynlerin; çocuklarıyla yeterli ve nitelikli zaman geçirmelerinin, güven verici olmalarının, sosyal hayatlarını paylaşmalarının, onları ilgiyle dinlemelerinin, sorularına yanıt vermelerinin, sorunlara çocuklarla birlikte çözümler aramalarının, hoşgörülü bir tavır içinde olmalarının önemli olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Çocuğun sosyal duygusal gelişiminde etkili olan bu tavırların onların yaratıcılığını desteklemek noktasında da önemli olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Zira Kandır ve Alpan'ın (2008) bahsettiği, çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini destekleyen profile sahip babaların çocuklarının yaratıcılıklarının, profile uymayan babaların çocuklarına göre daha yüksek olduğu bizim çalışmamızın sonucunda da ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla ebeveynlerin çocuklarına karşı doğru tutumlar benimsemelerinin onların yaratıcılıklarını ve genel anlamda çocukların farklı alanlarındaki gelişimlerini desteklemek açısından önemli olduğu söylenebilir. Babaların, çocuklarının gelişim ihtiyaçlarına yönelik duyarlılıklarının artması için eğitim çalışmaları yapılabilir. Anne-babalar, çocuklarının yaratıcılıklarını destekleme noktasında mükemmeliyetçi

bir tutum içerisinde olarak yüksek kriterler koymak yerine, çocuğun ilgi ve yeteneklerini göz önünde bulundurarak destekleyici bir tutum sergileyebilir. Çocukların yaratıcılıklarını geliştirmek için anne-baba-okul iş birliğine yönelik çalışmalar gerçekleştirilebilir.

TV izlemenin çocukların yaratıcılıklarını olumsuz yönde etkilediğine yönelik alan yazındaki bilgiler (Andreasen, 2009) göz önünde bulundurulduğunda ailelerin TV yerine çocuklarla birlikte etkileşimli okuma etkinlikleri yapmaları, ilginç sorular sormaları, değişik sanat dallarıyla ilgilenebilecekleri olanaklar oluşturmaları, doğa gözlemleri yapmaları (Andreasen, 2009), birlikte hayal kurmaları (Torrance, 1990), kendilerinin oluşturdukları oyunlar tasarlayıp oynamaları ve çocuklarının farklı alanlardaki özelliklerini gözlemleyip bunları geliştirebilmeleri için fırsatlar oluşturmaları önerilebilir.

Kaynaklar

- Adana, F. ve Kutlu, Y. (2009). Anne-baba tutumlarının adolesanların kendilik kavramı üzerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(2), 18-23.
- Akça, Z. K. (2012). *Genç yetişkinlikte algılanan anne-baba tutumlarının, kendini toplama gücü ve benlik saygısı arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Andreasen, N. C. (2009). *Yaratıcı beyin dehanın nörobilimi* (K. Güney, Çev.). Ankara: Arkadaş Yayıncılık.
- Aral, N. (1999). Sanat eğitimi-yaratıcılık etkileşimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 11-17.
- Arslan, G. ve Kabasakal, Z. (2013). Ergenlerin problem çözme becerileri ve ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(6), 33-42.
- Aslan, E. (2001). Torrance yaratıcı düşünce testi'nin Türkçe versiyonu. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 19-40.
- Ay, Ö., Gökler, R. ve Koçak, R. (2013). Mizah tarzları, yaratıcılık ve yaşam doyumu: Orta öğretim öğrencileri üzerinde bir inceleme. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(6), 739-767.
- Ayverdi, L., Asker, E., Öz Aydın, S. ve Sarıtaş, T. (2012). İlköğretim öğrencilerinin bilimsel yaratıcılıkları ile fen ve teknoloji dersi akademik başarıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *İlköğretim Online*, 11(3), 646-659.
- Bilir, A. (2019). *Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerde ana-baba tutumu ile sınav kaygısı arasındaki ilişki: Adana ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Charyton, C. ve Snelbecker, G. E. (2007). General, artistic and scientific creativity attributes of engineering and music students. *Creativity Research Journal*, 19(2-3), 213-225.
- Cohen, S. R. (1975). The relationship between convergent and divergent thinking in science as revealed in sixth and seventh graders. *The Journal of Educational Research*, 68(9), 327-330.
- Creswell, J. W. ve Plano Clark, V. L. (2014). *Karma yöntem desen seçimi* (A. Delice, Çev.). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi* içinde (s. 61-161). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çiftçi Arıdağ, N. ve Ünsal Seydooğulları, S. (2019). Lise öğrencilerinin yaşam doyumu ve yılmazlık düzeylerinin anne-baba tutumlarıyla ilişkisi açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(4), 1037-1060.
- Deniz, M. E., Kapıcıoğlu, S., Yüksel, B. Ö., Özbağır, T. İ. ve Erus, S. M. (2018). Ergenlerde saldırganlık ve sosyal beceri davranışlarının yordayıcısı olarak anne baba tutumları. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 1-11.

- Derman, M. T. ve Başal, H. A. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.
- Doğan, N. (2005). *Yaratıcı düşünme ve yaratıcılık*. Ö. Demirel (Ed.). *Eğitimde yeni yönelimler içinde* (s. 167-172). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Duman, G. K. (2008). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin durumluk sürekli kaygı düzeyleri ile sınav kaygısı düzeyleri ve ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Düzgün, Ş. (2003). Öğrencilerin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1-2), 149-162.
- Eldeleklioğlu, J. (1999). Karar stratejileri ile ana - baba tutumları arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(11), 7-13.
- Erbil, N., Divan, Z. ve Önder, P. (2006). Ergenlerin benlik saygısına ailelerinin tutum ve davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum*, 3(10), 7-15.
- Erdoğan, M. Y. ve Gündoğmuş, G. (2020). Yalnızlık düzeyinin yordanmasında anne baba tutumları ve okul tükenmişliğinin rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 158-168.
- Erkan, Z., Güçray, S. ve Çam, S. (2002). Ergenlerin sosyal kaygı düzeylerinin ana baba tutumları ve cinsiyet açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10), 64-75.
- Gökkaya, M. (2016). *Bir grup üniversite öğrencisinde sosyal kaygı, depresyon ve anne-baba tutumları ile mükemmeliyetçilik eğilimleri ve üniversiteye uyum arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güngör, H. ve Buluş M. (2016). Ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin 5-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının algılanan kaygı düzeyini öngörmedeki rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 147-159.
- Hamachek, D. E. (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology*, 15, 27-33.
- Hamarta, E., Baltacı, Ö., Üre, Ö. ve Demirbaş, E. (2010). Lise öğrencilerinin utangaçlıklarının algılanan anne baba tutumları ve problem çözme yaklaşımları açısından incelenmesi. *Aile ve Toplum*, 6(22), 73-82.
- Hanımoğlu, E. ve İnanç, B. Y. (2011). Seviye belirleme sınavına girecek olan ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde sınav kaygısı, mükemmeliyetçilik ve anne-baba tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 351-366.
- Hewitt, P. L. ve Flett, G. L. (1991). Dimensions of perfectionism in unipolar depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 100(1), 98- 101.
- Honig, A. S. (2000). Promoting creativity in young children. *ERIC Document Reproduction Service No. ED 442-548*. Erişim adresi (20.12.2020): <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED442548.pdf>
- Kandır, A. ve Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum*, 10(4), 33-38.
- Kaya A., Bozaslan H. ve Genç G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.
- Kıral, E. (2012). *İlköğretim okulu yöneticilerinin mükemmeliyetçilik algısı ve kontrol odağı ile ilişkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Kim, K. H., Cramond, B. ve Bandalos, D. L. (2006). The latent structure and measurement invariance of scores on the torrance tests of creative thinking-figural. *Educational and Psychological Measurement*, 66(3), 459-477.
- Kind, P. ve Kind, V. (2007). Creativity in science education: perspectives and challenges for developing school science. *Studies in Science Education*, 43(1), 1-37.
- Kuru Öğün, S. (2000). *Anne baba tutumları ile 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlıkları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kutlu, A. ve Apaydın, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinin algılanan anne baba tutumlarının kariyer gelişimleri ile ilişkisi. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 54-72.
- Liang, J. C. (2002). *Exploring scientific creativity of eleventh grade students in Taiwan* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). The University of Texas at Austin, Texas, ABD.
- Litauer, F. ve Litauer, M. (1997). *Kişilik bulmacası: Birlikte çalıştığımız insanları anlamak* (H. Betül Çelik, Çev.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Mumford, M. (2000). Managing creative people: strategies and tactics for innovation. *Human Resource Management Review*, 10(3), 313-351.
- Oral, M. (1999). *The relationship between dimensions of perfectionism, stressful life events and depressive symptoms in university students: a test of diathesisstress model of depression* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öncü, T. (2000). Anasınıfı (6 yaş) düzeyindeki çocukların şekilsel yaratıcılıklarının cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 40, 25-34.
- Öncü, T. (2003). Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri-Şekil Testi aracılığıyla 12-14 yaşları arasındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin yaş ve cinsiyete göre karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 43(1), 221-237.
- Özben, Ş. ve Argun, Y. (2005). Buca eğitim fakültesi öğrencilerinin yaratıcılık boyutları puanlarının karşılaştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 16-23.
- Özen, D. (2019). Ortaokul öğrencilerinin anne-baba tutumlarının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(3), 1428-1449.
- Öztabak, M. E. ve Özyürek, A. (2018). Okul öncesi çocuklarda öz düzenleme becerileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki üzerine bir inceleme/An investigation on relation between self-regulation skills of pre-school students and parental attitudes. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(5), 385-395.
- Palut, B. (2008). Düşünme stilleri ve anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 1-11.
- Piirto, J. (2009). The personalities of creative writers. S. B. Kaufman and J. C. Kaufman (Eds.). *The psychology of creative writing* içinde (s. 3-22). New York: Cambridge University Press.
- Pirinççi, L. N. (2009). *Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Rice, K. G., Ashby, J. S. ve Slaney, R. B. (1998). Self-esteem as a mediator between perfectionism and depression: A structural equation analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 5, 304-314.
- Robinson, K. (2008). *Yaratıcılık aklın sınırlarını aşmak* (N. Geyran Koldaş, Çev.). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Rowe, A. J. (2007). *Yaratıcı zeka* (Ş. Gülmen, Çev.). İstanbul: Global Yayın Dağıtım.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(7), 1-19.

- Sternberg, R. J. ve Lubart, T. I. (2009). The concept of creativity: Prospects and paradigms. R. J. Sternberg (Ed.). *Handbook of creativity* içinde (s. 3-16). Cambridge: Cambridge University Press.
- Stoeber, J., Kobori, O. ve Tanno, Y. (2010). The multidimensional perfectionism cognitions inventory–English (MPCI-E): Reliability, validity, and relationships with positive and negative affect. *Journal of Personality Assessment*, 92(1), 16-25.
- Strip, C. A. ve Hirsch, G. (2000). *Helping gifted children soar: A practical guide for parents and teachers*. Scottsdale: Great Potential Press.
- Suddarth, B. H. ve Slaney, R. B. (2001). An investigation of the dimensions of perfectionism in college students. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 34, 157-165.
- Şengün, M. (2015). Anne-baba tutumuna göre lise öğrencilerinin ahlâki olgunluk düzeyleri. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(23), 203-215.
- Torrance, E. P. (1962). *Guiding creative talent*. Englewood Cliffs N.J.: Prentice Hall.
- Torrance, E. P. and Goff, K. (1990). Fostering academic creativity in gifted students. *ERIC Document Reproduction Service No. ED-321-489*. Erişim adresi (20.12.2020): <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED321489.pdf>
- Tuzgöl, M. (2000). Ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, 39-48.
- Üstündağ, T. (2009). *Yaratıcılığa yolculuk* (4. bs.). Ankara: Pegem A Akademi.
- Walkup, L. E. (1965). Creativity in science through visualization. *Perceptual and Motor Skills*, 21, 35-41.
- Yaman, S. ve Yalçın, N. (2004). Fen bilgisi öğretiminde probleme dayalı öğrenme yaklaşımının yaratıcı düşünme becerisine etkisi. *İlköğretim Online*, 4(1), 42-52.
- Yarbrough, N. (2011). *Torrance yaratıcı düşünme testi sözel (TYDT) puanlama kitapçığı*. Torrance Center for Creativity and Talent Development UGA.
- Zimmerman, E. (2010). Creativity and art education: A personal journey in four acts. *Art Education*, 63(5), 84-92.

Extended Abstract

Purpose and Significance

With the development of science and technology, it is important that 21st-century people can find solutions to multi-dimensional complex problems. Creating a solution to these problems is one of the features that today's human beings must-have. Creativity can be expressed as the ability to reveal new, different, suitable ideas, products, skills, etc. Appropriate hereditary and environmental conditions are needed for creativity to occur. Hereditary factors are driven by genes. Although environmental factors cover a wide range, the family is one of the most important. Therefore, parents' attitudes are very effective in creativity. Parents' behavior towards children can lead to creativity as well as hurt existing potential. One of these attitudes is the perfectionist parental attitude. When the studies in the literature are examined, it is possible to encounter studies investigating the effects of parents' attitudes on different developmental characteristics of children. However, there is no study investigating the effects of parental perfectionism on the creativity of the child. Since the concept of perfectionism appears in the literature as a feature that affects the psychological and social life of the individual; Parents' perfectionist attitude is thought to affect the creativity of the child. The study aims to determine the relationship between the creativity of students in the 5th and 6th grades and parental perfectionism and to reveal students' thoughts about their creativity and their fathers' perfectionism.

Methodology

In the research, exploratory sequential design, which is mixed-method research, was used. The participants who attend the quantitative part of the study is a group of 172 students consisting of 86 students and 86 parents of a secondary school in the city center. As a measurement tool; the Torrance Test of Creative Thinking-Verbal (TTCT-Verbal) developed by Torrance (1966) was used to determine students' creativity scores. The norms developed after the norming study conducted in 2007 in the USA were used to evaluate the scale. The norming studies conducted in different countries and different cultures have been decided to use these norms since the potential of creativity doesn't differ significantly between cultures. Multidimensional Perfectionism Scale (MPS) developed by Hewitt and Flett (1991) and adapted to Turkish by Kırıl (2012) was used to measure the perfectionism scores of parents. Also, a semi-structured interview form prepared by researchers was used to reveal how students perceive their creativity and fathers' perfectionism. Interviews were conducted with four students selected by the maximum diversity sampling method. In the analysis of quantitative data, the Spearman-Brown rank difference correlation coefficient was computed by using the SPSS 22 package program. While analyzing qualitative data, semi-structured interviews were analyzed through descriptive analysis. Themes and codes were created taking into account the dimensions of creativity and socially prescribed perfectionism.

Results

It has been determined that there is no significant relationship between creativity scores (fluency, flexibility, originality, and total creativity score) of students studying in grades 5 and 6 and parental perfectionism scores (self- oriented, others-oriented, socially prescribed and total perfectionism). Similarly, it was determined that there was no significant relationship between students' creativity scores and mother's perfectionism scores. However, it was revealed that there was a significant medium-sized relationship in the negative direction relationship between

fathers' socially perfectionism and creativity scores (fluency, flexibility, originality, creativity total) of the students. In other words, as the father's socially prescribed perfectionism increases, the child's fluency, flexibility, originality and creativity total score decreases. Qualitative findings of the study support the quantitative findings. Also, qualitative findings revealed that the creativity of the child differs according to the way the child perceives the behaviors displayed by his father's attitude towards perfectionism.

Discussion and Conclusion

In the results of the study; it was observed that there was a significant medium-sized relationship in the negative direction relationship between fathers' socially perfectionism and creativity scores (fluency, flexibility, originality, creativity total) of the students in the 5th and 6th grades. In a study in literature, it was determined that anxiety in children was affected by the socially prescribed perfectionism of parents, but not by self- oriented perfectionism and others-oriented perfectionism. Studies show compatibility in the point that the father's socially prescribed perfectionist attitude affects the development of the child. The qualitative results of the study showed that if the child manages to normalize the father's perfectionism and can meet the expectations of the father, his creativity is not affected by the socially prescribed perfectionism of the father. However, if the child cannot normalize the expectations of the father and feels unable to meet these expectations, the creativity of the child is negatively affected by the perfectionism of the father. Again, the study revealed that the families of children with high creativity create opportunities for their children to start on different branches of art. In this context; educational activities can be suggested to increase the sensitivity of fathers towards their children's development needs. Parents can take a supportive attitude by considering the interests and abilities of the child instead of determining high criteria as a perfectionist attitude towards supporting their children's creativity.